

Suositus 3/2025
Ehdotus A 1979/UKK
Käsittelijä Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Mietintö vastauksesta suositukseen 3/2025: Turvallinen digitaalinen Pohjola lapsille ja nuorille (A 1979/UKK)

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto merkitsee tiedoksi vastauksen suositukseen 3/2025 koskien turvallista digitaalista Pohjolaa nuorille ja lapsille ja katsoo sen neuvoston osalta *loppuun käsitellyksi*.

Taustaa

Suosituksen sanamuoto on seuraava:

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että asetetaan digitaalisen median työryhmä selvittämään mahdollisuuksia lisätä verkkokäyttäjien suojaa Pohjolassa yhteispohjoismaisen sääntelyn ja kansallisten toimien avulla.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vastaus

Kulttuuriministerineuvosto kiittää Pohjoismaiden neuvostoa suosituksesta, jossa ehdotetaan digitaalista mediaa koskevan työryhmän perustamista. Pohjoismaissa on viime vuosina puhuttu paljon siitä, miten lasten ja nuorten digitaalinen mediakäyttäytyminen vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa, ja tämä aihe liittyy monen ministerineuvoston toimintaan.

Pohjoismaiden kulttuuriministerit tekivät aloitteen teknologiaan ja demokratiaan keskittyvästä pohjoismaisesta ajatushautomosta ja rahoittivat myös ajatushautomon toimintaa. Hautomo julkaisi vuonna 2023 loppuraportin *Pohjoismainen lähestymistapa demokraattiseen keskusteluun teknologiajättien aikakaudella*, jossa on aiheeseen liittyviä suosituksia. Yksi ajatushautomon suosituksista on seuraavanlainen: “[...] Pohjoismaat suojaavat lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta verkossa ja edellyttävät kansalaisille lisää mahdollisuuksia valvoa niitä.”



Tätä taustaa vasten Pohjoismaiden kulttuuriministerit (MR-K), sosiaali- ja terveysministerit (MR-S) ja yhteistyöministerit (MR-SAM) pohjoismaisen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitean NORDBUKin kautta tekivät päätöksen *Pohjoismaisella yhteistyöllä turvallisempaa digitaalista demokratiaa lapsille ja nuorille* -hankkeen käynnistämisestä. Hanketta johtaa Pohjoismainen hyvinvointikeskus. Hankkeella on määrä valottaa hankekaudella 2024–2026 lapsia ja nuoria sekä digitaalista mediaa koskevaa uusinta osaamista, tutkimusta ja menettelytapoja Pohjoismaissa. Työtä tehdään yhteistyössä pohjoismaisen ohjausryhmän kanssa, jossa on eri alojen kansallisten viranomaisten (media-alan viranomaisten, kansanterveysviranomaisten ja koulutussektorin) edustajia sekä nuorisoa edustavia asiantuntijoita. Johtoryhmä on puolestaan nimennyt pohjoismaisen työryhmän, jossa on alan tutkijoita ja kansallisia asiantuntijoita.

Hankkeessa on määrä tuottaa digitaalisen median kielteisiä ja myönteisiä vaikutuksia lapsiin ja nuoriin analysoiva pohjoismainen selvitys sekä katsaus niin Pohjoismaiden menettelytavoista ja toimista kuin kansainvälisistä standardeista ja aloitteista tavoitteena varmistaa turvallisempi digitaalinen demokratia kohderyhmälle. Analyysin johtopäätösten sekä eri toimijoiden kuulemisten perusteella on määrä laatia yhteispohjoismaiset suositukset, jotka esitellään Pohjoismaiden ministerineuvostolle ja muille toimijoille.

Hankkeen puitteissa on mahdollista käsitellä useita valiokunnan mietinnössä esiin nostetuista kysymyksistä. Kehitykseen vastaaminen edellyttää suuntaviivoja, lainsäädäntöä ja/tai teknisiä ratkaisuja, jotka edistävät turvallisuuden integroimista muotoiluun, sisältöön ja asetuksiin. Työssä on tärkeää tarkastella sitä, mitä pohjoismaisella tasolla voidaan tehdä. Hankkeessa tarkastellaan sitä, miten Pohjoismaat voivat yhdessä esittää kysymyksiä ja yhdessä teknologiajättien kanssa pyrkiä löytämään hyviä ratkaisuja ja vähentämään potentiaalisia kielteisiä vaikutuksia, joita teknologiajättien tuotteilla voi olla lapsiin ja nuoriin.

Aihe on ajankohtainen kaikkialla Pohjolassa, ja se oli niin Ruotsin puheenjohtajakauden ohjelmassa 2024 kuin Suomen ja Ahvenanmaan ja seuraavaksi myös Tanskan puheenjohtajakauden ohjelman keskiössä. On olemassa tahtoa ja kiinnostusta sitä kohtaan, että Pohjola olisi asiassa edelläkävijä esimerkiksi pohjoismaisen standardin tai yhteisten suuntaviivojen kautta. Ruotsin puheenjohtajakaudella Pohjoismainen hyvinvointikeskus järjesti digitaalisen kansanterveyskonferenssin, jossa keskusteltiin muun muassa lasten ja nuorten digitaalisen median käytöstä pohjoismaisesta näkökulmasta. Konferenssiraportissa on yhteenveto konferenssissa esitetyistä johtopäätöksistä.¹

¹ Good and equal health in the Nordics: Conference report: <https://nordicwelfare.org/pub/good-and-equal-health-in-the-nordics-conference-report/theme-2-screen-time-and-digital-media-use-among-children-and-youth.html>



Syyskuussa 2025 järjestetään osana Suomen ja Ahvenanmaan puheenjohtajakauden ohjelmaa konferenssi, jonka otsikkona on *Medialukutaito ja demokratiakasvatus yhteiskunnallisen resilienssin rakentajina*, ja siinä käsitellään osittain samaa aihetta ja valotetaan muun muassa algoritmien ja demokratian välistä suhdetta. Konferenssissa esitellään myös ensimmäiset tulokset pohjoismaista media- ja informaatiolukutaitoa mittaavasta pilottihankkeesta *Nordisk MIK-index*. Ruotsin, Norjan, Tanskan, Suomen ja Islannin mediaviranomaiset ovat kehittäneet hankkeen puitteissa menetelmän, jolla mitataan säännöllisesti tiettyjä mediaosaamisen osa-alueita väestön keskuudessa.

Ruotsin puheenjohtajakaudella on myös edistetty pohjoismaista viranomaisyhteistyötä lasten ja nuorten digitaalisen median käyttöä koskevien kansallisten suuntaviivojen tiimoilta *Pohjoismaisella yhteistyöllä turvallisempaa digitaalista demokratiaa lapsille ja nuorille* -hankkeessa. Hankkeessa vaihdetaan kokemuksia kansallisten suositusten ja suuntaviivojen kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Lisäksi edistetään osaamista ja vuoropuhelua digitaalisten palvelujen sisämarkkinoita koskevan EU-asetuksen 28 artiklasta, joka koskee alaikäisten suojelua verkossa. Hanke pyrkii vahvistamaan pohjoismaista yhteistyötä EU:n ja EU-komission suuntaan tavoitteena painostaa teknologiajättejä vastuullisuuden lisäämiseen. Asiasta järjestetään muun muassa asiantuntijaseminaari Brysselissä kesäkuussa 2025.

Pohjoismaisella yhteistyöllä turvallisempaa digitaalista demokratiaa lapsille ja nuorille -hankkeessa annettujen suositusten odotetaan valmistuvan viimeistään syksyllä 2026, ja silloin ne voivat toimia perustana yhteiselle pohjoismaiselle sääntelylle ja kansallisille toimenpiteille. Pohjoismaiden ministerineuvosto ei halua ennakoida hankkeen johtopäätöksiä, vaan odottaa innolla suositusten käsittelyä niiden valmistuttua.

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö ehdottaa, että valiokunnan mietinnössä esiin nostetut kysymykset välitetään eteenpäin *Pohjoismaisella yhteistyöllä turvallisempaa digitaalista demokratiaa lapsille ja nuorille* -hankkeen vetäjälle. Sihteeristön arvion mukaan olemassa olevalla hankeorganisaatiolla on osaamista ja mandaatti kysymysten pohtimiseen ja käsittelyyn, eikä tässä tilanteessa ole tarvetta uuden työryhmän nimeämiseen.

Sen sijaan on hyvät mahdollisuudet vahvistaa osaamisen jakamista eri sektorien kesken, sillä kyseessä ovat monialaiset kysymyksenasettelut, joita käsitellään useammalla politiikan alalla. Tämän vastauksen laatimiseen ovat osallistuneet yhteistyöministerit (MR-SAM)/NORDBUK, sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto, digitalisaatioministerineuvosto ja koulutus- ja tutkimusministerineuvosto, ja työryhmän johtopäätökset ja suositukset jaetaan kaikille näille sektoreille.



Kulttuuriministerineuvosto katsoo täten suosituksen toteutuneeksi.

Valiokunnan näkemykset

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta suhtautuu hyvin myönteisesti Pohjoismaiden ministerineuvoston käynnistämään kunnianhimoiseen työhön turvallisen digitaalisen Pohjolan luomiseksi lapsille ja nuorille.

Valiokunta toteaa, että *Pohjoismaisella yhteistyöllä turvallisempaa digitaalista demokratiaa lapsille ja nuorille* -hankkeen puitteissa tehdään yhteistyötä ohjausryhmän kanssa, joka on puolestaan asettanut pohjoismaisen työryhmän, johon kuuluu alan tutkijoita ja kansallisia asiantuntijoita. Tällainen järjestely vastaa suunnilleen sitä työryhmää, jonka valiokunta on halunnut perustaa.

Pohjoismaiden ministerineuvosto vakuuttaa myös valiokunnalle, että useita kysymyksiä, jotka valiokunta on nostanut esiin mietinnössä, käsitellään jo tai tullaan käsittelemään meneillään olevan hankkeen puitteissa. Lisäksi Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö sitoutuu välittämään valiokunnan mietinnössä käsitellyt kysymykset *Pohjoismaisella yhteistyöllä turvallisempaa digitaalista demokratiaa lapsille ja nuorille* -hankkeen vetäjälle.

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta katsoo, että ministerineuvoston vastausta voidaan pitää riittävänä ja ehdottaa siksi, että Pohjoismaiden neuvosto merkitsee tiedoksi vastauksen suositukseen 3/2025 koskien turvallista digitaalista Pohjolaa nuorille ja lapsille ja katsoo sen neuvoston osalta loppuun käsitellyksi.

Valiokunta keskittyy kuitenkin jatkossakin aiheeseen ja seuraa Pohjoismaiden ministerineuvoston käynnissä olevaa työtä turvallisen digitaalisen Pohjolan luomiseksi lapsille ja nuorille. Valiokunta toivoo edelleen tiivistä vuoropuhelua ministerineuvoston kanssa aiheesta.

Valiokunta odottaa erityisesti saavansa suositukset *Pohjoismaisella yhteistyöllä turvallisempaa digitaalista demokratiaa lapsille ja nuorille* -hankkeesta syksyllä 2026 ja käynnistää niiden pohjalta jatkokeskustelut Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa siitä, miten suosituksia voidaan käyttää turvallisen digitaalisen Pohjolan varmistamiseksi lapsille ja nuorille.



Oslossa 16. syyskuuta 2025

Guðmundur Ari Sigurjónsson (Sf)

Kirsti Leirtrø (A)

Lars Mejern Larsson (S)

Per Husted (S)

Pinja Perholehto (sd.)

Frederik Bloch Münster (KF)

Marko Kilpi (kok.)

Noora Fagerström (kok.)

Catarina Deremar (C)

Guðbrandur Einarsson (Vr)

Kathrine Kleveland (Sp)

Timo Furuholm (vas.)

Joakim Vigelius (ps.)

Anna-Lena Hedberg (SD)